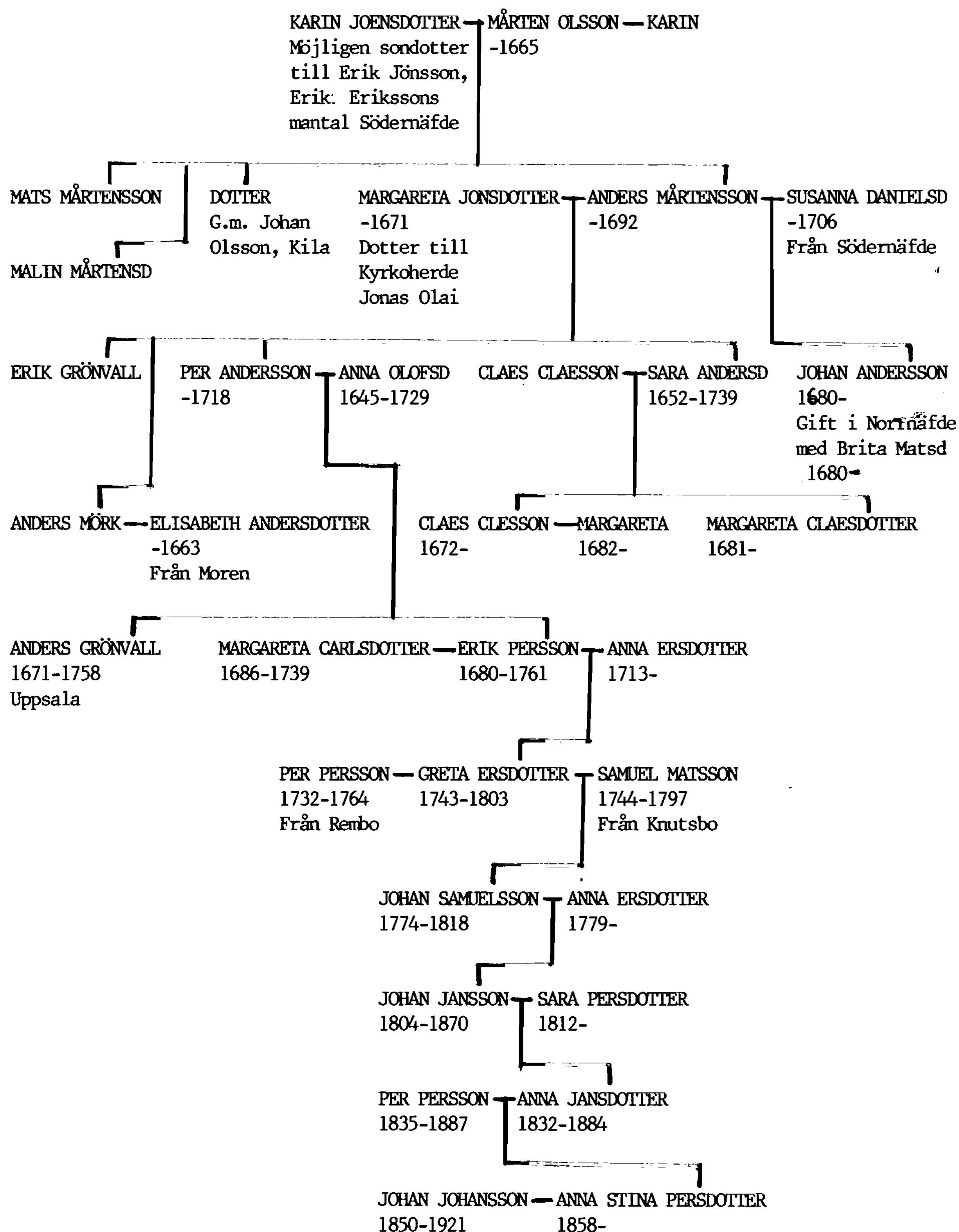
ARNE SOHLSTRÖM

BYN GRÖNVALL I GRYTNÄS SOCKEN

NÅGRA HÄNDELSER I BYN UNDER SEXTON- OCH SJUTTONHUNDRATALEN

VÄSTERÅS 1993

BYN GRÖNVALL

BYN GRÖNVALL förekom i skattelängden första gången år 1634 med Mårten Olsson som innehavare. I 1695 års jordebok anges den som 1/8-dels skattetorp, 1 mantal och med skatt 3 stigar och 8 dagverken. Den var tidigare en del av Södernäfde, och att döma av senare generationers tvister tillhörde den då Erik Erikssons mantal. Efter sonens, Anders Mårtenssons död blev det många små delägare i byn. Enligt Häradsrättens dom år 1726 fick Anders Mårtenssons sonson Erik Persson, som hade den största andelen, rätt att lösa ut de andra jordägarna, och blev sedan ensam ägare till byns mark.

MÅRTEN OLSSON DÖMD TILL DÖDEN FÖR HORDOM

KLHA, AI:10, f 427, 11 nov 1643

Kom för Rätta Anders Mårtensson i Grönvall på sin faders Mårten Olssons vägnar, gift man, vilken i fjol 14 dagar för jul uti kolboden på skogen haver lägrat sin legopiga Kerstin Johansdotter och rådt med barn, det hon födde 14 dagar för nästförledne Michaeli.
Och presenterade sig nu Anders för sin faders skull och på hans vägnar bekände han gärningen, och för dess faders skull begärde dom och vetskap på hans sak, efter han nu låg på säng av hugg och sting och mäkta svag, som Pastor Herr Olof Johanni, vilken honom besökt, vittnade, så han nu själv personligen intet kunde komma för Rätten
Blev och nu framförd Kerstin Johansdotter, vilken och det samma bekände, och att Mårten icke haver tvingat henne till samma gärning, utan eljest ..., föregivandes att ... detta ofta de voro för sig själva, och att Gud hade förlåtit större synder.
Mårten Olsson och Kerstin Johansdotter efter föregången bekännelse bägge och av Guds lag ... 20 ... och 10 Cap Giftobalken dömdes till dödsstraff.
Nåden framställes den Höglovlige Kungl. Hovrätten.
Mårtens hustru, Karin Joensdotter, beder för sin man och vill gärna giva honom till, och taga igen att gå i säng och säte med.

Hovrätten benådade Mårten Olsson, troligen även Kerstin.

MÅRTEN OLSSON BYTER BORT HÄLFTEN AV BOSLÄTTEN

KLRD, 4, f 737, 12 maj 1652

Confirmerades det jordebyte, som Mårten Olofsson i Grönvall och Erik Eriksson i Södernäfde gjort hava således:
Mårten givit Erik 1/2-parten av Boslättshemmanet, som han i pant hade för 320 daler Kmt. Och bekommit igen av Erik en röjning, c:a 80 daler Kmt, väster ifrån Grönvall och nedanför ...slogen. Och därtill 221 daler Kmt.
Item det köpet som Mårten med Erik Jöransson i Södernäfde ingått haver om ett kvarndygn i Näfdekvarnen, som av honom köpts för 4 daler Kmt.

År 1630 köpte Erik Jonsson, son till Kyrkoherde Jonas Olai, halva Boslättshemmanet av Olof Pålsson. Erik Jonsson blev sedan borgare i Västerås och han pantsatte tydligen hemmanet till Mårten Olsson, som var hans systers svärfar.
Från ungefär år 1700 brukades Boslättshemmanet av Remboborna. Troligen ärvde Erik Erikssons sonson Per Olsson, som var gift i Rembo, denna hemmansdel.

ANDERS MÅRTENSSON LÖSER IN SYSKONENS ANDELAR

KLRD, 9, f 342, 14 okt 1669

Anders Mårtensson i Grönvall beviljades fasta på Mats Mårtenssons hus och jord ibid, som är 1/3-del, med alla dess tillydande lägenheter, och Lars Persson Laggare i Avesta först av Mats köpt hade för 400 daler Kmt, som av Anders Mårtensson nu är inbördat.
Item på Johan Olofssons i Kila hustrus 1/6-del i bemälde Grönvall, både hus och jord och skog, köpt av honom för 200 daler Kmt.

KLHA, III, AI:13 1/2, f 136v, 8 okt 1670

Anders Mårtensson i Grönvall beviljades fasta på all sin systers, hustru Malin Mårtensdotters fasta arv i Grönvall, henne efter föräldrarna tillfallit, köpt av henne för 200 daler Kmt.

ANDERS LÖSER PANTJORD

KLHA, III, AI:1, f 13v, 12 maj 1652

Anders mårtensson i Grönvall fick fasta på Anders Åkessons i Moren jordägor, som honom tillrevade äro emot 14 skeppund 4 lispund stångjärn och 30 daler Kmt han honom skyldig var.

MÅRTENS ÄNKAS TESTAMENTE

KLHA, III, AI:11, f 120v, 10 okt 1667

Hustru Karin, sal. Mårten Olssons i Grönvall,' haver testamenterat sin son, Erik Persson i Moren Hedemora socken, all sin lösa och fasta egendom för den skötsel och omvårdnad han om henne uti hennes sjukliga tillstånd haft.
Vilket testamente blev confirmerat efter ingen var som härpå talade.

PER ANDERSSONS JORDEKÖP

KLRD, f 1040v, 2 okt 1712

Uppbjöds tredje resan Per Anderssons i Grönvall inlösta och inhandlade jordeparter:
1) Av sin broder Erik Grönvall dess arvspretention i Grönvall efter modern, hustru Margareta Jonsdotter den 19 april 1683 för 76 daler Kmt.
2) Av Olof Eriksson, Länsman i Södernäfde en röjning västan om åsen den 10 maj 1683 för 30 daler Kmt.
3) Ett stycke av Hällsweden, och jämt ut med gatu... upp till hörnet, fångat av Fjärdingsman Per Olofsson o Rembo till evärdelig egendom. För gjord förbättring uppå den övriga delen av Hällsweden, som han då åter kunde under bolbyn lägga.
4) En teg i Hällsweden, sig sträckande neder i sjön in emot Kalvmossen, bredden in till Mellangården och väster Kålgårdshörnet, såld av Fjärdingsman Per Olofsson den 29 juni 1683 för 40 daler Kmt.
5) Anders Olofssons, Johan Olofssons, Karin Johansdotters och Anna Olofsdotters andelar i Boslättsvreten, sålda åt Per Andersson i Grönvall den 1 maj 1705 för 12 daler Kmt tillsammans.

ERIK ANDERSSON SÄLJER SIN ARVSANDEL

KLRD, 61, f 642v, 27 april 1710

Uppbjöds första gången Erik Anderssons i Grönvall hälftenägandes, som han efter sin fader Anders Mårtensson ärvt i Grönvall, bestående både i hus och jord, sålt A.o 1704 den 22 december till dess syster, hustru Sara Andersdotter för 75 daler Kmt.

TVIST MELLAN PER ANDERSSON OCH OLOF OLOFSSON I SÖDERNÄFDE

KLHA, VI, AI:3, opag., 1 okt 1713

Förekom Olof Olofsson i Södernäfde kärande till Per Andersson i Grönvall och dess son Erik Persson angående den jord de sig tillhandlat från det så kallade Hällhemmanet i Södernäfde, Hällsweden, Boslättsvreten och en annan swed, den han påstår såsom omistlig ifrån Erik Erikssons hemman att få den åter lösa, likmätigt en Befallningsman, Välbetrodde Per Ferms där givna tillåtelse under den 22 juni 1682. 2) Utlagor för aderton års tid han Hällsweden brukat, sedan 1 daler Kmt för vart år först avdragits, som han betalt, men emot denna lägenhets nytta och värde intet skall förslå.
Erik Persson, som nu tillstädes var, berättade och med Häradsrättens fastebrev av den 12 maj 1659 intygade, att vad angår Hällsweden så är den igenom byte emot halva Boslättshemmanet kommen till Grönvall, då Erik Eriksson i Södernäfde emot penningar betalt Mårten Olofsson i Grönvall det Boslättshemmanet varit bättre än bemälde röjning eller Hällsweden, nämligen 221 daler Kmt, men till underdånigst följe av Kungl. Maj:ts Placat av år 1677 att avsöndrad skattejord skulle läggas under hemmanen igen, där ifrån den kommen varder, bemälde swed till Södernäfde återställd blivit, men Per Andersson fått till vedergällning för sin därå gjorda omkostnad till bättring och hävd, behålla ett skifte jord i benämnde swed, som sträcker sig neder i sjön och in till Husvreten, jämt med gatugården upp till hörnet.
I lika måtto har han köpt av Fjärdingsman Per Olofsson en teg därsammastädes, som även sträcker sig neder i sjön in emot Kalvmossen för 40 daler Kmt, som deras där över gjorda avhandling och köpeskrift under den 29 januari 1683 klarligen utvisar, som lagfaren är den 25 september 1711, 6 maj och 2 oktober 1712.
2) Uti Boslättsvreten säger Erik Persson sin fader Per Andersson i Grönvall hava tvenne tegar, köpta För 12 daler Kmt vardera. som köpebrevet under 1 maj 1705 och samma dag 1711 intyga, vilka lagfarna blivit den 25 september 1711, den 6 maj och 2 oktober 1712, uppvisandes sist en specifikation och förteckning på vad han förbemälde tegar i utlagor betalt, som bestiger över allt, både för soldat, dagsverken ochifrån 1672 till 1683 inklusiva till 70 daler 24 öre Kmt.
Olof Olofsson replikerade, sägandes dessa utlagor vara utgjorda för torpet Grönvall, men aldrig för de omtvistade tegarna mer än 1 daler Kmt.
Resolution:
Såsom det är bevisligt att Per Anderssons faderfader Mårten Olofsson i Grönvall bytt sig till Hällsweden emot halva Boslättshemmanet varå fastebrev den 12 maj 1682 är följt. Ty kan Rätten för så många år sedan är lagståndet icke återkalla, helst Erik Eriksson i Södernäfde arvingar och successorer icke mindre äro skyldiga efter lag att hemula Mårten Olofssons arvingar vad han honom i bytet uppdragit, än dem att hemula den avträdda jorden i Boslättshemmanet.
Prövandes även vad utlagorna vidkommer, dem med en daler Kmt årligen nogsamt vara betalda, emedan han dessutom efter Nils Hanssons rev, som sedermera däröver gången är, soldatpenning årligen betalar och med egen bekostnad väl förbättrat ...tegarna i Boslättsvreten, så alldenstund de nyligen äro sålda och Olof Olofsson lagfarten under förra Tinget sökte, men inga penningar varken då eller sedan i Rätten insatta äro, så tvivlas om han kan därför själv prestera, och ity kan Rätten innan depositionens fullgörande däröver sig icke utlåta.
Den andra sweden beträffande, som är av utmarken instängd, så må Rätten den så mycket mindre tillerkänna Olof Olofsson, som det är ännu ovisst om den hörer till Hällhemmanet, och alltså innan det med någon visshet bevisas sig över dess lösen icke utlåta kan.

ERIK PERSSON ERHÅLLER LÖSEN-SUMMAN AV OLOF OLOFSSON

KLHA, VI, AI:3, opag., 7 april 1714

Till följe av Häradsrättens dom, fallen A:o 1713 den 2 oktober inkom Olof Olofsson i Södernäfde med 24 daler Kmt i plåtar att erlägga till Per Andersson eller och till hans son Erik Persson i Grönvall, för de bägge omtvistade tegarna i Boslättsvreten, under förra Tinget som hölls uppå ovannämnda år och dag det tvistades om Olof Olofsson penningar av sig själv prestera kunde, vilka penningar ovannämnde Per Anderssons son Erik Persson ej denna gången ville mottaga förrän besiktnings- och skattemän dit komma och den förbättring och hävd som han på samma tvenne tegar nedlagts besiktiga, skatta och värdera. Vilken Erik Perssons begäran Rätten alltså för skälig ansåg och anordnade honom gode män, Länsman, Välbetrodde Petter Gagner och Hans Matsson i Nybyn, som vid anfordran sig till ovannämnde tvenne tegar förfoga, samt den förbättring och nedlagda arbetet, som Erik Persson förebär sig å dem gjort haver, skatta och värdera.

JOHAN ANDERSSON FÅR STÖRRE ERSÄTTNING FÖR MODERNS JORD

KLRD, 53, f 714, 19 okt 1706

Under förlikning och träffat slut uti det instämda målet, berörande fullkomligt nöje för 1/32 -del uti Mats Svenssons mantal i Södernäfde haver Anders och Olof Matssöner i Södernäfde utfäst sig att giva 10 daler Kmt till Johan Andersson i Grönvall för vad hans moders, Susanna Danielsdotter, tilldömda försålda jordelotter i Näfde mera värda varit än de 90 daler, som under köpevillkor den 15 juni 1695 han erhållit.

TVIST OM HÄLLSWEDEN

KLHA, VI, AI:3, mål nr 28, maj 1718

Insinuerades en skrift av Johan Olofsson och Kerstin Olofsdotter i Södernäfde och Erik Persson i Grönvall, sålunda lydande, att Fjärdingsman Anders Danielsson i Rembo utverkat dom uppå Erik Persson i Grönvall angående ...jord Erik innehaver i Hällhemmanet, som kallas Hällsweden, varifrån han söker att honom utdriva, vilket med så mycket mindre fog synes ske som Fjärdingsmannen i samma swed brukar och innehaver så mycken jord som på dess andel belöper, eller belöpa skall, varandes den tvistige jorden ingen annan tillhörig än dem. Ty hava de med Erik Persson i Grönvall således kommit överens, att Johan och Kerstin upplåta till Erik sina andelar i bemälde Hällsweden att bruka och där emot så mycket jord avstående till dem i Ingevald Olssons mantal var uti Johan Olofsson förr äger 1/3-del, som där emot uppå kom.
Begärandes över detta deras så träffade byte denne Lovlige Rättens stadfästelse och confirmation Men Fjärdingsman Anders Danielsson å Tinget tillstädes protesterade emot detta jordebyte, att jorden utur sin mantal ej så förskingras må.
Därför Johan Olofsson påstod Fjärdingsman måtte sådant efter föregången stämning med honom lagligen utföra.
Alltså kunde Rättens stadfästelse och confirmation över detta jordebyte icke meddelas förrän om protesten efter laga stämning behörigen utförd varder. Sedan vill Rätten tillse att saken med ändeligt slut efter dess omständigheter avhjälpt bliver.

ANDERS GRÖNVALL

Svenskt biografiskt handlexikon

GRÖNVALL, Anders, filosof, universitetslärare, född 29 juli 1671 på Grönvallen i Grytnäs socken Dalarna, död 20 februari 1758 i Uppsala Son till bonden Peder Andersson.
Grönvall blev student vid Uppsala universitet 1694 och erhöll magistergraden1703. Som informator åt en svensk adlig yngling vistades han 1704-08 i England, varefter han 1708-10 reste på kontinenten. Under sin utlandsvistelse förordnades han till adjunkt vid Uppsala universitet, och efter hemkomsten blev han 1712 akademisekreterare.
I enlighet med tidens sed föreläste Grönvall över erkända auktoriteters arbeten, och han synes främst ha anslutit sig till naturrättsläraren Samuel von Pufendorf och cartesianen Andreas Rydelius.
För att hålla den studerande ungdomen à jour med dagshändelserna föreläste han årligen över "de tryckta avisorna" från kontinenten, och i Uppsala universitets hävder är hans namn förknippat särskilt med detta pedagogiska experiment.
Grönvall donerade en stipendiefond på 40 000 riksdaler kopparmynt till Västmanlands- Dala nation i Uppsala.

ELISABETH ANDERSDOTTERS JORDEDEL I MOREN

KLRD, 78, 24 april 1721

Emellan skomakaren Per Andersson i Moren och hustru Elisabeth Andersdotter i Grönvall angående utlösen av den senares jordedel i Moren
RESOLVERADES, att emedan såväl svarandens man, soldaten Anders Mörk, alltsedan det poltaviska slaget setat fången i Ryssland, och dess måg soldaten Krook, som benämnde jordedel nu för tiden innehaver, är med regementet bortkommenderad. I avseende vartill hustru Elisabeth undandrager sig att svara i denna sak. Varför och som Kungl. Maj:t igenom dess brev av den 10 september 1701 befallt, att alla lagfarter och aktioner av soldaternas jordedelar skall upphöra så länge de själva äro frånvarande och uti Kungl. Maj:ts tjänst.
Alltså lämnades denna sak på anstånd, till dess antingen svärfadern eller mågen hem kommer, och de till svars i denna sak blivit lagligen instämda.

MARGARETA CLAESDOTTER ANKLAGAS FÖR OVÄSEN

KLHA, V, AI:13, mål nr 17, 6 april 1736

I anledning av Fjärdingsman Erik Olssons angivelse var hustru Margareta Claesdotter i Grönvall av Länsman Fahlberg anklagad för något oväsen, hon under sin druckenhet skall hava förleden höstas förövat på sin gamle och ålderstegne moder, hustru Sara Andersdotter, som efter bemälde Erik Olssons nu gjorda berättelse sig således skall sig tilldragit, att hustru Margareta om en afton varit något kusig och trätt med sin broder Claes Claesson om någon jord, modern sagt sig vilja taga ifrån henne och satt uti hans händer,
... ...

Förekommer också vid Tinget den 26 oktober 1736 som mål nr 6.

TVIST OM ERIK PERSSONS I GRÖNVALL MODERS ARV I SÖDERNÄFDE

KLHA, VI, AI:3, opag., 28 april 1713

Gamle Olof Olofsson, Erik och Johan Hanssöner i Södernäfde kärade till Erik Persson i Grönvall angående utlösen utur Ingevald Olssons och Hans Larssons mantal i Södernäfde, var emot han dem tilltalade, efter vice versa utställd stämning, om avrad för sin moders fädernes jord i 10 års tid, vedergällning för skogen de brukat sig till nytta i 24 års tid, samt för hennes andel uti en lada och ett stall. Item för hustonten Gamlegården, kolgården och badstugan, så ock för utlagorna de uppbärt, rev över hemmanet, samt plikt för ett stycke i Fallröjningen de upplöjt och för sig enskilt instängt ett stycke i ..., fordrandes sist expenser.
Vilka deras tvistigheter med följande utslag avgjordes:
Alldenstund Erik Persson begärer och vederparterna samtycka honom rev och skattning att hålla enär honom behagar, görandes sig försäkrande han haver sin fyllnad och icke ändå något över.
Ty förordnas Hans Matsson i Nybyn med Daniel Matsson i Olofsbo och Anders Ersson i Södernäfde samma rev och skattning forderligast uppå bägge parternas bekostnad att förrätta, med vilken parterna å nästa hösteting sig inställa skola, ändeligt utslag över lösningstvisten då att avhämta.
2) Avraden, som Erik Persson fordrar i all den tid morbrodern brukat hans moders jordedel, ifrån det mormodern med döden avgick, finner Rätten skäligt honom att tillägga till 5 daler av vart 100 dalers värde uti fredliga, men 3 uti ofredliga tider, ty att ingen må begära bruka en annans egendom sig till gagn och nytta utan vedergällning, och så söka sin vinning med annans avsaknad.
3) Om skogen, som Erik Persson föregiver sina morbröder hava brukat sig till enskild nytta uti 24 års tid, men de neka och svara sig i brist på skog icke hava fått tillverkat några utlagskol, utan dem med penningar måst betala, varöver grannarnas vittnesbörd påberopas, utan haft som knappast nödigt fång det av Erik skall hava tagit på samma skog, rannsaka ävenväl ovannämnde gode män uti grannarnas vedervaro och likvidera däröver parterna emellan.
4) Erik moders andel i husen invända morbröderna sig aldrig vägrat hava betala, lovandes honom därför honom riktig förnöjelse, alltså haver han av dem att undfå 10 daler uti en lada och 5 för dess andel uti ett stall, och de efter loven skyldiga honom dem att tillställa.
5) Hans teg i Fallröjningen förklara contraparterna vara med dess eget samtycke upplöjd, efter den allenast 2 halvdrag vara skall, och liten att den icke annorledes än med deras kunna plöjas. Tillbjudandes honom antingen samma stycke att ... eller vederlag där han helst vill hava, antingen ovan eller nedanför, därmed han och väl behållen vara kan.
6) Någon hjälp i utlagorna menade Olof Olofsson, Erik och Johan Hanssöner sig icke fått hava vid Månsbo, sedan Häradshövdingen det arrenderade, varför om de av det förra låtit Erik Persson sin anpart bekomma, må han med dem hjälpa till att utfordra reten av densamma med dem behörigen dela.
7) Hans andel av hustomten förmena de med själva husen vara både skattad och betald, men om intet står uttryckligen uti skattningslängden och bytesbrevet, böra ovannämnde gode män under förbemälde rev hans del uttaga och värdera, samt tillse att han sin moders del uti humlegården och kålgården utbekommit, eller i annat fall den utbryta och uppskatta.
Jämväl undersöka om ... och Badstugan då bytet hölls helt och hållet förlorade och av intet värde varit, som vederparterna föregiva, eller om något dugligt där utinnan varit, då han förnöjelse för sin andel icke uppburit av minsta korn mer än de andra arvingarna.
De fordrade expenserna utställes till dess man får se huru ovannämnde likvidation utfaller.

ERIK PERSSON BEGÄR ATT FÅ INLÖSA INBRUKARNAS SMÅ ANDELAR

KLRD, 84, mål nr 23, 2 maj 1726

I anseende till de ringa utägorna och magra lägenheter som äro vid 1/8-dels hemmanet Grönvall, räntande 3 stigar 1 korg uti årlig kolskatt, berättade Erik Persson därsammastädes, såsom innehavare av största delen, sig blivit föranlåten att instämma samtliga inbrukare om inlösen, på det jorden må komma tillsammans, och han bättre kunna klarera utskylderna, med annan därav gående ..., emedan eljest till befarande är att hemmanet för de många tid efter annan sig där nedsatta inbrukare, torde råka i ödesmål och ej kunna bära sin stora skatt, i synnerhet av dagsverken, varmed det lika med ett helt hemman är belagt.
Angivandes han endast sig skatta 1 stig 2 korgar, men dess faster, hustru Sara Andersdotter, som nu jämte sig intagit sonen Claes Claesson med dess hustru ej mer än 2 korgar, hustru Elisabeth Andersdotter och hennes måg jämte soldaten Erik Olsson Krok tillsammans 1 stig, Johan Andersson 1 korg, med förmodan att vinna på dem inlösen.
De instämda beropade sig därpå, att de med Erik Persson hava lika börd, och dessutom ej med annat hemvist försedda, med undtagandes Johan Andersson som har sitt hemman uti Norrnäfde, och förmenade ity sig med intet skäl kunna drivas ifrån sin ärftliga egendom, den de uti så lång tid okvalt besuttit, helst och en del av dem äro soldater, vilka i brist av boställen nödvändigt måste hava sitt vissa tillhåll inom kompaniet.
Resolution:
Man kan för ingen del hindra benämnde Erik Persson den rätt och förmån han som ägare till största jordetalet uti benämnda hemman, likmätigt lag och åtskilliga emot hemmanens klyvande, i synnerhet för denna orten åren 1693 och 1699 utgångna Kungl. förordningar, ensam besitta detta 1/8-dels hemman i Grönvall, samt därför där ifrån utlösa samtliga svarandena ifrån sina där havande ringa andelar, det som gode män kunna skatta dem vara värda, helst och de av dessa inbrukare, som äro soldater, ej kunnat visa sig igenom någon särskild Kungl. resolution vara där ifrån undantagna och befriade.
Dock på det landet ej må uppfyllas med tiggare och allmogehjon, vill Rätten hava hustru Sara och Elisabeth Andersdöttrar, som bägge gamla och bräckliga äro, efterlåtet att uti sin livstid förbliva därvid odrevne. Men likväl, med det uttryckliga förbehåll, att de ingendera flera av sina anhöriga till hus och hem inhysta med sig intaga, än det nödvändigt till sin skötsel betarva.

OM VÄRDELÖSA MYNTTECKEN

KLHA. VI, opag., 26 okt 1719

Per Olofssons änka, hustru Margareta Andersdotter i Rembo, kärade till Erik Persson i Grönvall, angående en summa mynttecken till 172 daler Kmt, vilka han på jordlösen uti Mårten Olssons mantal i Grönvall henne givit för 1 1/4-dels år sedan vid pass, men som hon ej mera av dem hava kunnat sig till nytto använda, än de 72 daler, fordrar hon nu för resten betalning i redbart mynt.
Men därtill tycker Erik Persson sig ingaledes förbunden vara, enär han så länge sedan levererat mynttecknen, då de överallt gångbara voro, och knappt någon annan myntsort ..., invändandes för övrigt, att hans broder Professoren i Uppsala, Höglärde Mag. Andreas Grönvall, jämväl något här utinnan skall vara intresserad, insinuerades ett dess brev, innehållande, att emedan ... och vederbörande så länge haft penningarna i sina händer, så att de väl haft rådrum dem att avsätta om de allenast velat. Men om de vilja rygga efteråt, så hava de domaren för sig, havandes man då intet kunna giva andra mynt än de som i handel och vandel likmätigt de förordningar allmänt gängdse voro.

(forts.)

För den skull, i anseende där uppå att myntteckne n äro så långt för avslagstiden levererade vordna, dem Per Olofs änka ej annat än för full betalning är ..., då de över allt gångbara voro, tillståendes att hon en del därav lämnat sig till nytto betjäna, havandes nog rådrum haft resten att avsätta.
Alltså kan vid så beskaffade omständigheter Rätten intet tillerkänna hustru Margareta någon betalning andra gången, utan befrias Erik Persson ifrån hennes åtal.

Mynttecken var dåtidens benämning på vad vi kalla Karl XII:s nödmynt De började präglas 1715 och avlystes den 11 april 1719 då de inlöstes för 50 % av värdet.
De gavs sådana namn som t. ex. "Kronan", "Vett och vapen", "Flink och färdig", även planeternas namn användes. Valören var 1 daler Smt, men de vägde endast upp till 8 gram mot dalerns 756 gram.

TVIST OM ARVET EFTER ANDERS MÅRTENSSON

KLRO, 84, mål nr 30, 2 maj 1726

Inställde sig Johan Andersson i Grönvall med halvsystern hustru Sara Andersdotter samt halvbroderbarnen hustru Elisabeth Andersdotter, Erik Persson och soldaten Erik Krook därsammastädes, tillika med hustru Margareta Andersdotter i Rembo, besvärandes sig däröver, att han vid arvsskiftet, som för mer än 10 år sedan förrättades, ingen del fick uti Nedre vreten och Lilla röjningen, såsom ej heller uti den så kallade Haversweden, vilken allenast för några år sedan, under dess vistande uti fält, för återstående utlagor kommit under hemmanet tillbaka, oansett han i proportion till arv och äganderätten stått för utlagor och en del av tingskostnaden så länge han hemma vistades. Således må därför, och igenom laga dom, komma till denne sin förmente rätt.

Svarandena lämnade häröver en sådan förklaring, det vreten och röjningen skola vara deras moders arvedel, hustru Margareta Jonsdotters ärvda fasta egendom, som dess bröder Olof och Per Jonssöner i Södernäfde henne lämnat, det de med en insinuerad skrift av den 3 september 1654 sökte bevisa, och därför blivit vid faderns, Anders Mårtenssons inträde uti senare giftet med kärandens moder för dem enskilt undanskiftat. Men Haversweden skola de för några och 20 år sedan igenom en kostsam process under hemmanet återvunnit, och Johan Andersson således ingen rätt till någondera delen.
Resolution:
Uti Nedre vreten och Lilla röjningen, som svarandena till fullo bevist vara deras enskilda mödernes arv, kan Johan Andersson sig ingen äganderätt skäligen tillägna utan bliver dess talan i det målet alldeles upphäven.
Men vad Haversweden angår, har han att låta densamma igenom Nämndemännen Jonas Hansson i Nybyn och Anders Matsson i Södernäfde uppskatta, och sin påbelöpande anpart värdet uträkna, som svarandena böra honom tillställa.
Dock att Johan Andersson förnöjer dem för vad de till återvinnande på hans vägnar utlagt och bevisligen påkostat.

ANDERS GRÖNVALL BEGÄR ATT FÅ BRYTA UT SIN DEL AV HEMMANET

KLHA, V, AI:14, mål nr 5, 16 okt 1740

Igenom inlagd skrift lät Professoren vid Kungl. Akademien i Uppsala, Ädle och Höglärde Herr Magister Andreas Grönvall andraga, huru som dess sal. fader Per Andersson i Grönvall år 1718 i Herranom avsomnat, då hans arvsandel såväl i hemmanet som den övriga egendomen kunnat för ingen del bestridas, men den Högste så välsignat hans tillstånd att han det intet behövt utan lämnat nyttjanderätten därav till sin yngste broder Erik Persson uti Grönvall i händer, men äganderätten honom själv förbehållen, som ej heller brodern skäligen skall kunna neka. Dock förmärkt, att den icke allenast varder av hans måg skingrad, utan torde och gå i gälds betalning, andra omständigheter att förbigå. Samt därför funnit sig befogad, att här igenom referera sin rätt, och därjämte anhålla, att som han ingen del hade i gälden, vilken dess broder gjort, och mågen icke heller på något sätt berättigad till egendomen, det måtte hans andel lagligen utbrytas, och sedan vara honom förbehållen, men om annat vore där emot att invända, borde någon avhandling uppvisas, som stridde emot vad ovan anfört är, i vilken händelse communikation därav begäres, på det saken sedermera måtte kunna vederbörligen instämmas och förklaras.
Härom blev bemälte Erik Persson efterskickad och hörd, som intet vidare hade att påminna, än att vid faderns frånfälle varit 60 daler gäld på huset till Avesta Bruk men den övriga som sedermera tillkommit, kunde han ej undgå att själv svara till.
Och resolverades, att som denne Herr Professor Grönvalls fordran finnes skälig och med lag enlig, alltså förordnas Länsman Fahlberg och Nämndeman Johan Matsson i Risbyn, att efter boets tillstånd vid faderns, Per Anderssons frånfälle, avvittra och tilldela honom sin påbelöpande andel, både uti löst och fast, samt däröver ett tydligt instrument författa. Dock att termin så tidigt kungöres, att han må kunna hava sin fullmäktige därvid till städes.

ERIK PERSSON SÄLJER SIN HUSTRUS ARVEJORD

KLHA, V, AI:14, 1:sta uppbud, 21 okt 1743

Genom köpebrev av den 11 okt nästlidne år tillstår Erik Persson i Grönvall sig uti sin avlidne hustrus livstid, och med hennes goda vilja, hava emot 260 daler Kmt till sin svågers son Anders Olsson i Moren upplåtit den fasta egendom henne därstädes tillhört.

ERIK PERSSON STÄMD AV KUSINEN

KLHA, AI:17, mål nr 71, 10 okt 1751

Erik Persson i Grönvall, som till detta Ting blivit instämd av sitt syskonbarn Erik Andersson i Östanbyn, att utbekomma sin arvsrätt uti en lada, han av Per Andersson i Rembo allena tagit lösen ...

ERIK PERSSON I TVIST MED JOHAN OLOFSSONS SÖNER I SÖDERNÄFDE

KLHA, V, AI:18, mål nr 69, 13 maj 1756

Enligt föregången stämning hava väl Hans, Johan och Anders Johanssöner samt Olof Persson i Södernäfde påstått, att av Erik Persson i Grönvall återfå all den jord han skall innehava ifrån kärandenas hemman. Bestående i synnerhet uti den så kallade Hällsweden, Boslättsvreten och Stubbsweden, helst Erik Persson skall brutit de gamla slutna föreningar och byten, i ty att han egenvilligt bortsålt den jord i Södernäfde, som Johanssönernas fader Johan Olofsson fått i vederlag för sin till Erik Persson avstådda del i Hällsweden, och skall varit bemälte Johan Olofssons hustrus jord.

Men alldenstund tvisten rörande dessa jordägor blivit parterna emellan förr avgjord och bilagd, så väl genom Rättens utslag av den 26 september 1744, och förr utfallna domar, som vid den efter nu berörda utslag, av Per Olofsson i Lund och Nämndeman Anders Eriksson i Igeltjärna den 1 september 1747 hållna rev och jämkning.

Det nämndeman Erik Jansson i Nybyn intygat, att sedan Erik Persson försålt Johan Olofssons undfångna vederlag i Södernäfde, hava parterna därom jämväl överenskommit, på det sättet, att Erik Persson skulle utgiva till kärandena fyrtio daler Kmt, då de lovat att ej vidare åtal här utinnan föra, utan låta Erik Persson okvalt få bruka Hällsweden med de flera ägor, de förmena deras hemman i Södernäfde vara tillhöriga.

Fördenskull, och som parterna även erkänt, att de om sådan förening med varandra ingått, så prövar Häradsrätten skäligt, att därvid bör förbliva.

I följe varav det åligger Erik Persson, att genast tillställa vederparterna den utfästa förlikningssumman fyrtio daler Kmt, samt 3 daler i rättegångskostnad, helst hans skyldighet långt för detta varit, att fullgöra mestberörda förening.

KLHA, V, AI:18, mål nr 33, 10 maj 1757

Uppvisades ett Vällovlige Lagmansrättens utslag av den 30 september sistlidne, emellan Hans, Johan och Anders Johanssöner samt Olof Persson i Södernäfde, kärande till Erik Persson i Grönvall angående så kallade Hällsweden, Boslättsvreten och Stubbsweden, som de förra påstå vara komna ifrån och böra återläggas till deras hemman i Södernäfde, såsom dess rätta bolstad.

Varöver bemälde Rätt, på förledet års Lagmansting sig yttrat, att denna tvist ej kunde slutas innan riktig skillnad emellan Södernäfde by och Grönvall blivit uppgången och fastställd, så hade kärandena däröver att göra behörig ansökning, det de låtit verkställa den 14 september sistlidne, vid vilken ägande syn Erik Persson anfört, att han därtill ej blivit kallad och ej heller varit tillstädes, och för den skull densamma bestritt.

Varför Lagmansrätten beslutat, att det tillhörde kärandena om behörig Häradssyn sig anmäla, vilka därför sig nu vid Häradsrätten inställde och därom anhöllo.

I anseende vartill, och som svarande parten vid den hållna ägandesynen ej varit närvarande, och densamma således bestritt, alltså prövas skäligt, i förmåga av 14 Cap 1 § Jordebalken, att bevilja sökanden den begärda Häradssynen, som i nästa år kommer, upp deras bekostning tills vidare, att förrättas.

JORDEBALKEN, KAP 14, § 1

Tviste jordeägare om ägor och bolstada skäl, då må de förena sig om viss dag, och ägandesyn hålla. Sämjer dem ej, söke då domaren, och vise sina skäl å Tinget. Kan tvisten ej slutas utan syn, döme Rätten till Häradssyn, den bör Häradshövding och Nämnd hålla, och där synedom dem emellan avsäga.

JÄMKNINGSREV ÖVER HELA GRYTNÄS SOCKEN ÅR 1765

Grytnäs kyrkoarkiv, volym P 2

Vid sockenstämma den 5 maj 1765 fattades beslut om att ansöka att få utföra en jämkningsrev över alla hemman i Grytnäs socken. Dagen efter godkändes detta på Folkare Häradsting, samt att reven omedelbart skulle verkställas.

Som värderingsmän utsågs två nämndemän från Hedemora socken och som revkarlar två från Leksands socken, som alla fick avge en speciell ed.

För mera detaljer, se mitt häfte om Södernäfde, sida 151.

	Värde	Stångtalet			Reducerad jord		
		Spl	Snl	Bal	Spl	Snl	Bal
PER PERSSONS ÄNKA							
Grönvalls gärde	1/3	2	7	1	-	15	7
Dito	1/8	3	7	6	-	8	5
Dito	1/4	1	11	3	-	7	9
Dito	1/8	1	11	3	-	3	9
Åsgärde	1/4	-	19	4	-	4	9
Dito	1/8	-	19	4	-	2	4
Opp i vreten	1/8	5	13	-	-	14	1
Gårdstäkten	1/8	6	13	8	-	16	7
Dito	1/16	6	13	-	-	8	3
Kryddgården	1/16	-	1	-	-	-	1
Röjningen	1/32	21	16	-	-	13	6
Källtomten	1/16	-	16	-	-	1	-
Hällsweden	1/8	10	17	-	1	7	1
Dito	1/16	10	17	-	-	13	6
Stenvreten	1/4	-	17	-	-	4	3
Dito	1/8	-	17	-	-	2	1
Grönvalls röjningen	1/16	7	2	-	-	8	9
		82	18	9	7	12	9

Använda förkortningar:
Spl = Spannland   SNL = Snesland   Bal = Bandland

1Spannland = 20 snesland = 200 bandland
4 spannland är ungefär 1 hektar

Antal bandland ovan avrundade till hela tal

Grönvallen i Grytnäs socken

Utdrag ur husförhörslängder gällande Grönvallen

AI:1. 1723-1742

F 45
Erik Persson, född 1680, gift 1702
Hustru Margareta, född 1686
Moder hustru Anna. Död 1729
Dotter Anna, född 1714
son Anders, född 1721. Död 1733

Johan Andersson, född 1680, gift 1703
Hustru Brita, född 167.
Dotter Brita, född 1706
Dotter Anna, född 1709
Olof Frifelts änka hustru Karin

Clas änka hustru Sara, född 1653
Clas Classon, född 1672
Hustru Margareta, född 1682
Dotter Margareta, född 1723

Soldat Erik Krök, född 1691
Hustru Sara, född 1694
Modern hustru Elisabeth, född 1663
Son Olof, född 1728
Son Anders, född 1725

Soldat Per Spak, född 1685
Hustru Karin, född 1696
Moder hustru Elisabeth, född 1670
Son Anders, född 1721
Son Mats, född 1723
Dotter Sara, född 1726

F 123

Erik Persson, född 1680
Hustru Margareta Carlsdotter, född 1686
Måg Anders Johansson
Hustru Anna Ersdotter, född 1714

Clas änka hustru Sara, född ~~1653~~1649
Clas Classon, född 1678
Hustru Margareta, född 1682
Dotter Sara, född 1717
Dotter Margareta, född 1723
Mats Andersson, född 1680, gift 1724
Hustru Margareta Clasdotter, född 1681

Soldat Per Spak, född 1686. Död 1740
Hustru Karin Andersdotter, född 1686
Moder hustru Elisabeth Andersdotter, född 1670
Son Anders, född 1721
Son Mats, född 1723
Dotter Sara, född 1726

AI:2. 1744-1752

F 40

Erik Persson, född 1680, gift 1740
Hustru Anna Eriksdotter, född 1713
Dotter Greta, född 1743
Dotter Rebecca, fodd 1749
Dotter Anna, född 1751

Mäster Magnus Lindblad, född 1708, gift 1753
Hustru Anna Eriksdotter, född 1714

Per Spaks änka hustru Karin Andersdotter, född 1696
Son Mats Död 1747

F 136. 1753-1761

Erik Persson, född 1680, Död 1761
Hustru Anna Ersdotter, född 1713
Dotter Greta, född 1743
Gift med
Per Persson från Rembo, född 1732Dotter
Dotter Rebecca, född 1749

F 226. 1763-1769

Per Persson, född 1732. Död 1764
Hustru Greta Ersdotter, född 1743
Omgift med
Samuel Matsson från Knutsbo, född 1744
Svärmoder Anna Ersdotter, född 1713
Dotter Rebecca, född 1749
Son Erik Persson, född 1762
Samuel Matssons son Leonedd, född 1766

AI:3. 1770-1774

F 72.
Samuel Matsson, född 1744
Hustru Matgareta Ersdotter, född 1743
Dotter Anna, född 1752
Son Erik, född 1762
Son Petter, född 1770

AI:4. 1775-1784

F 113

Samuel Matsson, född 1774
Margareta Ersdotter, född 1743
Dotter Anna, född 1768
Son Erik, född 1762
Son Johan, född 177.
Dotter Greta, född 1777
Son Samuel, född 1779

AI:5. 1786-95

Samuel Matsson, född 1744
Hustru Margareta Ersdotter, född 1743
Dotter Anna, född 1768
Gift med
Mats Johansson, född 1746
son Jan, född 1774
Dotter Greta, född 1777
Mats Johanssons dotter Stina, född 1792

Styvson Erik Persson, född 1762
Hustru Stina Persdotter, född 1754
Dotter Greta, född 1793

Brudfolk

1687 Anders Eriksson i ...... Elisabeth Andersdotter Grönvallen
1688 Anders Käpp Cronosoldat Brita Persdotter i Forsbo
1703 Erik Persson i Grönvallen Margareta Carlsdotter Moren
1703 Johan Andersson Grönvallen Brita Matsdotter Norrnäfde
1707 Fredrik Conrad Wainer Sara Andersdotter Grönvallen
1707 Clas Classon Grönvallen Sara Hansdotter Snickarbo
1715 Soldat Erik Olsson Sara Hansdotter Grönvallen
1717 Erik Olsson Sörnäfde hustru Sara i Grönvallen
1723 Avsk. soldaten Mats Andersson Gisselbo änkan Matgareta Clasdotter i Grönvallen
1738 Anders Johansson Kallbäck Husby Anna ERsdotter Grönvallen
1740 Änklingen Erik Persson Grönvallen pigan Anna Eriksdotter
1742 Olof Persson Sörnäfde Margareta Clasdotter Grönvallen
1763 Glasmästare Jonas Sundberg Hedemota änkan Anna Eriksdotter Grönvallen
1766 Samuel Matsson Knutsbo änkan Greta Eriksdotter Grönvallen

1729
84
1645

Döda

1720 Erik Nilssons barn Holsten ifrån Forsbo
1729 Per Anderssons änka Anna Olofsdotter i Grönvallen 84 år
1733 Erik Perssons son Anders i Grönvallen 12 år
1739 Erik Perssons hustru Margareta Carlsdotter i Grönvallen, som blivit död den 14 april 1739 90 1649
1739 Clas Classon och hans hustru änkan Sara Andersdotter i Grönvallen, som blivit döda 25 november 90 år 1649-1739
1747 Erik Perssons i Grönvallen och hustru Anna Eriksdotters dotter Rebecca, född år 1746 den 17 maj, döptes den 19 dito. Varir sjuk över ett halvår i barnkrämpor och blev död den 22 april. 11 månader
1761 Nu återstår vår saliga döda, i livstiden socknemannen ärliga och välförståndiga, nu hos Gud saliga Erik Persson i Grönvallen, till välförtjänt åminnelse något berätta om dess fodelse, vandel och saliga hädanfärd.
År 1680 är han födder uti Grönvallen av ärliga och christliga förälfrar. Fadern var för detta den ärliga och förståndiga dannemannen därstädes Per Andersson. Modern ärliga och gudfruktiga hustru Anna Olofsdotter. Strax efter den naturliga fodelsen vart han igenom sina kära föräldrars christliga försorg fframförd till det heliga dopet och en medlem vorden i Christi församling. Sedermera tillbörligen uppfostrad och lärt i ungdomen läsa uti och utan bok Doctor Luthers katekes, Lauri frågor med det mera,

som till desssnödiga christendomsstycken hörde.
Hemmavid har han alltid varit, ochdet i synnerhet av den orsak att han sedan sitt femte år varit ofärdig och så .... att han ej utan stor .... och olägenhet kunde gå.
Då han nått mognad och ålder ingick han ett christligt äktenskap med sin för detta i herranom avsomnade saliga första hustru Margareta Carlsdotter, med vilken han i ett ljuvligt äktenskap sammanlevde några år och hade välsignelse av trenne barn, en son och tvenne döttrar, av vilka en dotter överlevandes boende i Uppsala. Sedean han någon tid varit änkling fordrade hans bräcklighet .... ett christligt äktenskap andra resan med sin efterleverska, dåvarande pigan, men nu sörjande hustrun Stina Eriksdotter, med vilken han sammanavlat fyra döttrar av vilka en är död.
Uti sitt leverne haver han varit en fridsman, och med de sina alltid fört en rolig sammanlevnad, Guds ord älskat och obehindrat njutit nådemedlen.
Sedan honom nu .... välsignelse tillflöt efter sin salige broder Lagmannen Välborne Herr Anders Grönvall, har han med lika sinne som dess salige broder varit frikostig mot detta Herrans hus och förbundit sig utgiva till en ...., som lärer uppgå ungefärligen till 300 daler, och Guds församling skola så få honom prisa. Alltid har han sitt bräckliga liv till .... till slutet, så att man ej kan säga att ddess sjukdom ändat dess jordiska levnad.
Död 23 juli. 31 år 2 månader och några dagar.

1764. Socknemannen i livstiden ärliga och beskedliga Petter Persson ifrån Grönvallen, född till denna världen år 1732 den 13 november. Fader före detta nämndemannen och kyrkovärden vid denna christliga Grytnäs församling, Ärliga och välförståndiga Per Eriksson nu i hädanom vilandes. Moder var likaledes ärliga och gudfruktiga hustru Christina Eriksdotter.
Tideigt blev han befordrad till dop etc.
Christligt äktenskap med framlidne Erik Perssons älsta dotter i Grönvallen, föddftillämnade änka hustru Margareta Eriksdotter år 1759 i november, med vilken han levat samman i kärlek och gott förstånd till sitt sista, och med henne haft välsignelse av en son.
Som varit en stilla, ärlig och saktmodig man, etc.
Död 20 juni. 31 år 4 månader.